

КСА до Індії осіб, які підозрювалися в Індії в тероризму в 2008 році. Окрім того, Індія бере регулярну участь в боротьбі проти піратства в районі Баб-ель-Мандебської протоки, а також в патрулюванні Аравійського моря. Ці елементи безпекової політики звичайно поступаються китайському підходу розбудови ряду військових баз вздовж маршруту транспортування нафти і тим більше американській безпековій політиці в регіоні, однак згода сторін на розвиток співробітництва в цій сфері свідчить про взаємну зацікавленість в поглибленні відносин і в створенні міцного політичного і безпекового фундаменту для двосторонньої торгівлі.

Таким чином, протягом останніх років Індія якісно змінила свою зовнішньополітичну стратегію щодо Близького Сходу, остаточно порвавши із упередженнями часів «холодної війни». Прагматичний підхід до двосторонніх відносин із державами регіону і розвиток економічних відносин незалежно від проблем в відносинах між державами регіону дозволили Індії отримати додаткові джерела енергоресурсів для свого активного промислового зростання. Енергетичний фактор похвалення близькосхідного вектору зовнішньої політики Індії є головним, що видно із абсолютних даних споживання енергоресурсів. Однак побічними функціями зовнішньої політики Індії в регіоні є покращення геостратегічного положення Індії, заповнення утвореного вакууму сили, недопущення одностороннього посилення КНР в регіоні тощо. Разом ці фактори створюють складний комплекс стимулів для розгляду Західної Азії Індією як одного з пріоритетних векторів своєї зовнішньої політики.

Список використаних джерел

1. Sangeeta M. India's Relationship with Arab Countries / M. Sangeeta // Jabber Club, June 18, 2008. – P.21–55.
2. Pradhan S. R. India and the GCC: An Economic and Political Perspective / S. R. Pradhan // Strategic Analysis, 2010. – Vol.34:1. – P.93–103.
3. Kumar P. India's Energy Requirements, Natural Gas and the Persian Gulf / P. Kumar // India, Global Powers and West Asia: Political and Economic Dynamics // Ed. by A. Anwar. – New Delhi: New Century Publications, 2011. – P.175–190.
4. Ranjit G. Long Term Challenges of Indian Foreign Policy: The Gulf and West Asia / G. Ranjit // Presentation delivered at Jamia Millia Islamia. – New Delhi, March 14, 2012. [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.mei.edu/sites/default/files/publications/Ranjit%20Gupta.pdf>.
5. Mushtaq H. India–Israel Relations: Towards Strategic Cooperation / H. Mushtaq [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: http://www.mei.org.in/documentssettings/pdf/357_pdf.pdf.
6. Ministry of External Affairs. Annual report 2011–2012. – New Delhi: Ministry of External Affairs [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: http://mea.gov.in/Uploads/PublicationDocs/19337_annual-report-2011-2012.pdf.
7. India's importance in the Middle East [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://warontherocks.com/2014/04/indias-growing-strategic-importance-to-the-middle-east-and-persian-gulf/>.
8. UAE Economy on the CIA World Factbook [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ae.html#Econ>.
9. Barmon. Indo–UAE Trade Registers Growth of 300% in Last Five Years // Corporate Press Releases (India) Daily News [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://pib.nic.in/newsite/erelease.asp?relid=69742>.
10. Pradhan S. India's Economic and Political Presence in the Gulf – A Gulf Perspective / S. Pradhan // Dubai: Gulf Research Centre, 2009 [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.cftni.org/monograph-indias-growing-role-in-the-gulf.pdf>.
11. Ali Khan M. A. PM Modi's UAE visit indicates change in India's Gulf policy / M. A. Ali Khan // The Times of India. – 23 August, 2015. [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://timesofindia.indiatimes.com/city/hyderabad/PM-Modis-UAE-visit-indicates-change-in-Indias-Gulf-policy/articleshow/48637455.cms>.

com/city/hyderabad/PM-Modis-UAE-visit-indicates-change-in-Indias-Gulf-policy/articleshow/48637455.cms.

12. Herbert-Burns R. Indian Ocean Rising: Maritime Security and Policy / R. Herbert-Burns [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: http://www.stimson.org/images/uploads/research-pdfs/Book_IOR_2.pdf.

Poleshchuk T. Yu., postgraduate student of the International Organizations and Diplomatic Service Chair of the Institute of International Relations of Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), bup90@inbox.ru

Driving factors of India's foreign policy in the Middle East

Taking into account the increasing role of the Middle East in international relations, recently there has taken place a considerable intensification of the presence of extra-regional actors in the region. One of such actors is India, that seeks to consolidate its status as a regional leader for the whole Asia. In this regard, the purpose of this article is to determine the causes and factors of India's foreign policy's intensification in the Middle East. The author analyzed the prerequisites of the formation of regional foreign policy of India, especially in relation to Arab Gulf countries. There are outlined main problems of India's bilateral relations with the countries of the region during the «Cold War» period. The main reasons for India's intensification of relations with the Middle East countries are: energy, geostrategic ones and security issues. The author concluded that this is the energy factor that drives the revival of the Middle East vector of India's foreign policy. However, in recent years, side functions of the foreign policy of India in the region have risen significantly. They are to improve the geostrategic position of India under the present vacuum of power, to prevent unilateral strengthening of China in the region and to combat uprising transnational security threats.

Keywords: India's foreign policy, Middle East, Arab Gulf, oil imports, bilateral relations.

Полющук Т. Ю., аспирантка кафедри міжнародних організацій та дипломатическої служби, Інститут міжнародних відносин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), bup90@inbox.ru

Факторы активизации внешней политики Индии на Ближнем Востоке

В условиях увеличения роли ближневосточного региона в международных отношениях в последние годы наблюдается значительная активизация присутствия внерегиональных акторов в регионе, в том числе Индии, которая стремится закрепить свой статус регионального лидера для всей Азии. В этой связи целью статьи является определение причин и факторов оживления внешней политики Индии в регионе Ближнего Востока. Автором исследуются предпосылки формирования регионального внешнеполитического курса Индии, в первую очередь в отношении арабских стран Персидского залива, обозначены основные проблемы отношений с государствами региона в период «холодной войны». Определены основные причины активизации отношений Индии с ближневосточными странами: энергетические, геостратегические, вопросы безопасности. Определено, что именно энергетический фактор оживления ближневосточного вектора внешней политики Индии является главным. Впрочем, в последние годы побочными функциями внешней политики Индии в регионе является улучшение геостратегического положения Индии, заповнення образованого вакуума сили, недопущення одностороннього посилення КНР в регионе и рост транснациональных угроз безопасности.

Ключевые слова: внешняя политика Индии, Ближний Восток, Персидский залив, импорт нефти, двусторонние отношения.

* * *

УДК 327.8

Сталоворова Г. В., кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільних дисциплін, Національний університет водного господарства і природокористування (Україна, Рівне), uscannasav@mail.ru

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ БЕЗПЕКОВОЇ СТРАТЕГІЇ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Підводяться підсумки безпекової політики британського коаліційного уряду Д. Кемерона (2010–2015); доведено, що політичним силам консерваторів та ліберал-демократів для проведення одностайного курсу у сфері нацбезпеки потрібно було йти на компроміси, а також аналізується проблематика безпекової стратегії на парламентських виборах 2015 р., зокрема, проводиться порівняльний аналіз положень сучасної безпекової стратегії провідних партій Великобританії. Передвиборча кампанія 2015 р. стимулювала активні дискусії з питань безпеки, а відповідні розділи були включені у передвиборчі маніфести усіх ведучих британських політичних партій.

Ключові слова: Великобританія, безпекова стратегія Великобританії, безпекова політика, ЄС, НАТО, політичні партії, парламентські вибори.

Постановка проблеми. В умовах виникнення нових викликів та загроз, трансформації системи міжнародної безпеки, питання безпекової політики часто стають об'єктом уваги британської спільноти та експертів. Відсутність міжпартійного консенсусу по більшості положень безпекової стратегії Великобританії у ході передвиборчої кампанії 2015 р. роблять дискусію про перспективи британської безпекової політики ще більше актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У політологічній площині проблематика сучасної безпекової політики провідних політичних партій Великобританії розглядалася авторитетними англійськими ученими Дж. Річардсом [12], Дж. Кірком [10], С. Біскопом [6], А. Котеем [8]. В українській політологічній літературі практично відсутні спеціальні праці з даної проблематики.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження визначає характер і напрями еволюції позицій політичних партій Великобританії щодо політики у сфері безпеки у ХХІ столітті, аналіз принципів формування та визначення засобів реалізації політики цієї країни в міжнародних організаціях.

Відповідно до сформульованої мети вирішувалися наступні завдання: здійснення порівняльного аналізу сучасної безпекової політики провідних партій Великобританії, встановлення рівня їхнього взаємовпливу і взаємозалежності, виявлення їх впливу на формування громадської думки Великобританії.

Виклад основного матеріалу дослідження. У травні 2010 р. вперше після Другої світової війни у Великобританії був сформований коаліційний уряд, який очолив лідер консерваторів Д. Кемерон. Незважаючи на те, що коаліція торі та ліберал-демократів, має різні погляди на розв'язання внутрішньо- та зовнішньополітичних питань, цей уряд довів свою життєздатність. Хоча пріоритетного значення набули проблеми соціально-економічного розвитку та подолання наслідків світової фінансової кризи, питанням безпеки також надається велике значення.

Вже у жовтні 2010 р. на розгляд спільноти уряд надав стратегію національної безпеки, яка повинна була не лише надати аналіз актуальних викликів та загроз, але й забезпечити тісний взаємозв'язок із зовнішньою та фінансово-економічною політикою Кабінету. Крім того, для координації політики в сфері безпеки була створена Рада національної безпеки.

Лейтмотивом нової безпекової політики стало скорочення витрат на оборону та військових сил у рамках подолання бюджетного дефіциту. Рівень військових витрат знизився з 2,5% ВВП в 2010 р. до 2,2 ВВП в 2014 р. [8, с. 212], а чисельність військових була скорочена з 190 тис. в 2010 р. до 159 тис. в 2014 р. [5, с. 123]. До 2020 р. уряд запланував подальше скорочення озброєних сил до 142 тис. осіб [5, с. 124].

З метою економії уряд відмовився від розробки і прийняття на озброєння ряду зразків нової бойової техніки, включаючи, наприклад, літаки дальньої морської розвідки й патрулювання «Німрод». Довгий час залишалося відкритим питання про будівництво відразу двох авіаносців на кшталт «Куїн Елізабет», які повинні прийти на зміну списаним у 2014 р. авіаносцям на кшталт «Інвінсібл». Однак, якщо б відмінили будівництво хоча б одного з нових авіаносців, то це б позначилося негативно на британській безпековій політиці, і в решті решт було вирішено притримуватися першочергових планів.

Проведення одностайного курсу у сфері безпеки ускладнювалося необхідністю досягнення компромісів між партнерами по коаліції, враховуючи що погляди консерваторів та ліберал-демократів співпадали далеко не завжди, і ліберал-демократи вже з весни 2011 р. стали намагатися більш послідовно відстоювати свої позиції [3, с. 22], хоча їх вплив був обмежений кількісною перевагою торі як в Кабінеті, так і в керівництві Міністерства оборони.

Головним каменем спотикання стало питання про заміну чотирьох підводних човнів типу «Венгард» – єдиних носіїв британської ядерної зброї, строк експлуатації яких закінчується у 2025–2030 рр. Згідно цього лише активна фаза будівництва нових ракетноносців потребує по попереднім оцінкам 25–30 млрд. ф. ст. [15] (тобто більше 70% річного військового бюджету). Ліберал-демократи виступили проти рівноцінної заміни підводних човнів, пропонуючи потратити хоча б частину коштів на розвиток звичайних збройних сил, хоча будівництво лише трьох нових ракетноносців (замість чотирьох) не дозволить нести бойове чергування безперервно, з чим не могли погодитися консерватори. Партнери по коаліції так і не змогли прийти до згоди, і остаточно розв'язання цього питання було відкладене до 2016 р.

Іншим принципово важливим моментом стала проблема військово-політичного співробітництва з ЄС. Якщо консерватори традиційно надавали перевагу розвитку відносин з США і НАТО, то ліберал-демократи, не заперечуючи важливості трансатлантичного партнерства, навпаки, бачили в ЄС важливого союзника, у т.ч. у сфері безпеки. Домовитися партнерам так і не вдалося, і вибір був зроблений на користь двосторонніх відносин: 2 грудня 2010 р. була підписана англо-французька угода про співробітництво в галузі безпеки.

На відміну від концептуальних питань коаліція продемонструвала єдність з питань участі британських збройних сил в операціях за кордоном. Через 12 років війни в Афганістані, що обернулося для Лондона серйозними матеріальними витратами, був розпочатий вивід британських військ з цієї країни: якщо в 2009–2012 рр. там знаходилося близько 9,5 тис. британських військовослужбовців [14], то вже до грудня 2014 р. війська були в основному виведені, а мандат Міжнародних сил сприяння безпеки завершений. У лютому 2015 р. в Афганістані залишалося менше 500 британських військових [14].

У 2011 р. Великобританія прийняла активну участь в операції по забезпеченню безполітної зони над Лівією. Літаки Королівських ВПС виконали більше 2 тис. бойових вильотів, що склало 20% від загального числа країн, які брали участь в операції [11, с. 53]. Практика нанесення авіаударів без проведення наземної фази отримала подальше продовження у 2014 р., коли Лондон приєднався до військової операції проти бойовиків Ісламської держави Іраку і Леванту. За період з жовтня 2014 р. по березень 2015 р. британські літаки нанесли більше 200 ударів по позиціям бойовиків ІГІЛ (6% від їх загального числа) [11, с. 54].

У цілому успішний з військової точки зору досвід проведення операцій проти прибічників М. Каддафі в 2011 р. і проти бойовиків ІГІЛ в 2014 р. наглядно продемонстрував переваги авіаударів в порівнянні з наземними вторгненнями, котрі продовжували

асоціюватися у багатьох британців з затяжними кампаніями в Іраку та Афганістані. Більш зважений підхід до участі у закордонних операціях переважав у палаті обшин, коли вона у серпні 2013 р. висловилася проти військової участі у передбаченій на той момент військової операції в Сирії по скиненню легітимно обраного Б. Асада.

Хоча напередодні парламентських виборів, які відбулися 7 травня 2015 р., основна увага традиційно приділялася проблемам соціально-економічного розвитку, питання зовнішньої та безпекової політики також висвітлювалися досить широко. Хоча за п'ять років перебування при владі консерватори і ліберал-демократи зуміли розробити і приступити до здійснення нової безпечної політики, яка значною мірою відповідала сучасним реаліям, відбулися масштабні скорочення засобів на оборону та військовослужбовців. У результаті передвиборча кампанія 2015 р. стимулювала активні дискусії з питань безпеки, а відповідні розділи були включені у передвиборчі маніфести усіх ведучих британських політичних партій.

Основи безпекової політики Консервативної партії були викладені ще в стратегії національної безпеки 2010 р., так що торі лише актуалізували деякі її положення. Консерватори пообіцяли зберегти рівень оборонних витрат на рівні не нижчому ніж 2% ВВП у відповідності з критеріями НАТО.

У галузі міжнародного військового співробітництва консерватори традиційно розглядали у якості основних союзників Британії НАТО, США, ЄС, а також Співдружність націй. При цьому у передвиборчому маніфесті повторювалася обіцянка Д. Камерона провести в 2017 р. референдум про членство в ЄС. Особливо підкреслювалася необхідність довести до кінця операцію проти ІГІЛ, а також підтримувати територіальну цілісність України [9].

Передвиборчий маніфест консерваторів у галузі безпеки у багатьох аспектах повторював ключові положення прийнятих раніше. У той же час, торі включили в неї питання про боротьбу з ІГІЛ і про конфлікт на Україні.

Розділи по зовнішній політиці і безпеці у передвиборчому маніфесті Лейбористської партії багато в чому перегуквалися з обіцянками консерваторів. Лейбористи виступили за розробку нового огляду безпеки і за збереження «мінімальних сил ядерного стримування, достатніх для постійного бойового чергування» [9]. З часів Т. Блера лейбористи завжди виступали за розширення співробітництва з ЄС, однак в цей раз навіть вони, орієнтуючись на зростання популярності євроскептиків, заявили про неготовність передавати нові повноваження Брюсселю без проведення референдуму про членство Британії в ЄС. Разом з консерваторами Лейбористська партія підтримала операцію проти ІГІЛ і відкрито визнала можливість проведення військових операцій у майбутньому і підкреслила, що це можливо при необхідності правових основ і чіткого плану бойових дій та постконфліктного мирного будівництва.

Особливий підхід до політики в галузі безпеки завжди був характерний для Партії ліберальних демократів. Молодші партнери консерваторів по коаліції, вони послідовно виступали проти оновлення ядерного потенціалу на рівноцінній основі, продовжуючи цю лінію і в своєму передвиборчому маніфесті. Факт участі у роботі

Д. Кемерона не помішав ліберал-демократам звернути особливу увагу на ряд недоліків його безпекової політики: зокрема, вони зацентрували увагу на нездатності уряду створити резерви в 30 тис. осіб, котрі, як спочатку припускалося, повинні були частково компенсувати скорочення збройних сил. Намагаючись завоювати симпатії якомога більшого числа виборців, ліберал-демократи виступили з пропозицією сформувати єдиний військовий кабінет, об'єднавши бюджети мініборони, спецслужб і підрозділів по забезпеченню кібербезпеки. Як і в 2010 р., ліберал-демократи стали партією, які пообіцяли заборонити експорт озброєнь в країни, що порушують права людини.

У сфері міжнародного військового співробітництва у передвиборчому маніфесті ліберал-демократів особливо підкреслювалася роль європейської оборонної інтеграції. Хоча вони і не були проти проведення референдуму про членство в ЄС у випадку передачі Брюсселю «значних повноважень» [14]. Ліберал-демократи, як і лейбористи заявили про можливість проведення військових операцій при наявності гуманітарних або правових підстав, а також присвятили окреме питання ситуації в Україні, схарактеризувавши Росію як країну «із все більше зростаючою агресією» [4].

Порівняно нова політична сила Партія незалежності Об'єднаного Королівства (ПНОК) стала ледве чи не єдиною політичною силою, що виступила з гаслами суттєвого збільшення витрат на безпеку, не дивлячись на фінансові труднощі. Крім того, ПНОК обіцяла зберегти ядерний потенціал, а також забезпечити будівництво двох нових авіаносців. У галузі зовнішньої політики і міжнародного військового співробітництва передбачалася опора на країни «англосфери», вихід з ЄС і згортання європейської інтеграції у сфері безпеки [14]. Стосовно України, то ПНОК виступила за дипломатичне розв'язання українського питання.

Іншою впливовою політичною силою стала Шотландська національна партія (ШНП), не дивлячись на поразку прибічників незалежності Шотландії на проведеному у вересні 2014 р. референдумі. Як і на референдумі з питання про незалежність, ШНП виступила за без'ядерний статус Шотландії. Крім того, у передвиборчому маніфесті ШНП особлива увага приділялася збереженню членства в ЄС і розвитку співробітництва з Брюсселем, а також проблемам безпеки в Арктичному регіоні [13].

У передвиборчому маніфесті Партії «зелених» проблематика безпеки займала другорядне значення. Лейтмотивом передвиборчої кампанії «зелених» у сфері безпеки стало ядерне роззброєння і підписання відповідної міжнародної угоди [13]. У сфері зовнішньої політики партія «зелених» виступила за збереження членства в ЄС (але при проведенні референдуму), опору на ООН.

На парламентських виборах 2015 р. аж до оголошення їх результатів зберігалася інтрига: консерватори і лейбористи йшли практично впритул, а опитування громадської думки свідчили про високу ймовірність формування нової коаліції, або уряду меншості. По результатам підрахунку голосів виборів за консерваторів проголосували 36,9% виборців, за лейбористів – 30,4%, за Партію незалежності Об'єднаного Королівства – 12,6%, за ліберал-демократів – 7,9%, за Шотландську національну партію – 4,7%, за партію «зелених» – 3,8%

британців. Однак через особливості британської виборчої системи картина розподілу між партіями депутатських мандатів виявилася декілька іншою: із 650 місць у палаті общин консерватори отримали 331 місце, лейбористи – 232, ШНП – 56, ліберал–демократи – 8, ПНОК і партія «зелених» – лише по одному місцю [14]. Отже, консерватори на чолі з Д. Камероном зуміли завоювати в палаті общин абсолютну більшість і, відповідно, отримали можливість сформувати однопартійний уряд. У декілька разів зуміли збільшити своє представництво в парламенті ШЕП, тоді як найбільшій поразки зазнали ліберал–демократи, загубивши 48 депутатських місць.

Хоча другий, на цей раз однопартійний кабінет на чолі з Д. Кемероном був сформований недавно, можна більш менш впевнено говорити про продовження ним колишньої безпекової політики. Свої посади зберегли міністр закордонних справ Ф. Хеммонд та міністр оборони М. Феллон. Але, можна говорити і про те, що консерватори оновлять стратегію національної безпеки з метою максимальної активізації її змісту. Зокрема, у розділі, присвячені викликам і загрозам, можуть додати положення, пов'язані з ризиками безпеки, які виходять з Росії.

Деякому коригуванню можуть бути піддані плани по скороченню чисельності та фінансування збройних сил. Наявність парламентської більшості і формування однопартійного уряду дозволить консерваторам проводити більш послідовну політику в галузі безпеки.

Що стосується зовнішньополітичних аспектів безпекової стратегії Великобританії, то консерватори продовжать традиційний курс по орієнтації на військово–політичне співробітництво з США і НАТО.

Слід зазначити, що проведення Великобританією середніх або великих наземних операцій є вкрай малоімовірним: у Британії ще дуже свіжі спогади про затяжні кампанії в Іраку та Афганістані. Відмова палати общин санкціонувати в 2013 р. британську участь у запланованій військовій операції проти Дамаска стало сигналом про небажання британського суспільства брати участь у військових операціях. Крім цього, скорочення збройних сил не могли не послабити їх експедиційні можливості.

Висновки. Отже, передвиборча кампанія 2015 р. стимулювала активні дискусії з питань безпеки, а відповідні розділи були включені у передвиборчі маніфести усіх ведучих британських політичних партій.

У ході передвиборчої кампанії практично не по жодному аспекту безпекової проблематики не було міжпартійної єдності. Насамперед, лейбористи, ліберал–демократи, ШНП і партія «зелених» зробили заяву про готовність розвивати співробітництво з ЄС, а консерватори та ПНОК виявилися на боці євроскептиків. Думки партій розділилися також з питань проведення військових операцій за кордоном, фінансування й чисельності збройних сил.

В умовах однопартійного уряду і наявності більшості в палаті общин перед консерваторами відкриваються широкі можливості по реалізації власного бачення безпекової політики Великобританії.

Список використаних джерел

1. Дилеммы Британии. Поиск путей развития / под ред. А. А. Громыко, Е. В. Анянцевой. – М.: Весь мир, 2014. – 459 с.

2. Коалиционное правительство Великобритании – год после выборов: доклады Института Европы / под ред. А. А. Громыко, Е. В. Анянцевой. – М.: Русский сувенир, 2011. – 179 с.

3. Яковенко Н. Л. «Особливі відносини» як визначальний фактор британської ролі в Північноатлантичному альянсі / Актуальні проблеми міжнародних відносин, 2012. – Вип.3 (Частина 1). – С.12–23.

4. A Strong Britain in an Age of Uncertainty: The National Security Strategy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/61936/national-security-strategy.pdf

5. Armed Forces Redundancies. Standard Note SN/0591 // House of Commons Library: L., 2014.

6. Biscop S. The UK and European Defence: Leading or Leaving? // International Affairs, 2012. – Vol.88. – P.1297–1313.

7. Chalmers H. Towards the UK's Nuclear Century // The RUSI Journal. – 2013. – №6.

8. Cottey A. Security in 21st Century Europe. – L.: Palgrave Macmillan, 2013. – 310 p.

9. Invitation to Join the Government of Britain [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.conservatives.com/~media/files/activist%20centre/press%20and%20policy/manifestos/manifesto2010>

10. Kirkup J. Navy Chief: Britain Cannot Keep up Its Role in Libya Air War Due to Cuts // The Telegraph. – 2011. – 20 June.

11. Military Operations in Libya. Standard Note SN/IA/5909 // House of Commons Library. – L., 2011.

12. Richards J. A Guide to National Security. Threats, Responses, and Strategies. – Oxford: Oxford University Press, 2012. – 182 p.

13. Securing Britain in an Age of Uncertainty: The Strategic Defence and Security Review [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.direct.gov.uk/prod_consum_dg/groups/dg_digitalassets/@dg/@en/documents/digitalasset/dg_191634.pdf

14. SIPRI Military Expenditure Database [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sipri.org/research/armaments/milex/milex_database

15. Troop Numbers and Contributions [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.isaf.nato.int/troop-numbers-and-contrib>

References

1. Dilemma Britanii. Poisk putej razvitiya / pod red. A. A. Gromyko, E. V. Anan'evoy. – M.: Ves' mir, 2014. – 459 s.

2. Koalicionnoe pravitel'stvo Velikobritanii – god posle vyborov: doklady Instituta Evropy / pod red. A. A. Gromyko, E. V. Anan'evoy. – M.: Russkij suvenir, 2011. – 179 s.

3. Jakovenko N. L. «Osoblyvi vidnosyny» jak vyznachal'nyj faktor brytans'koj roli v Pivnichnoatlantychnomu al'jansi / Aktual'ni problemy mizhnarodnyh vidnosyn, 2012. – Vyp.3 (Chastyina 1). – S.12–23.

4. A Strong Britain in an Age of Uncertainty: The National Security Strategy [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/61936/national-security-strategy.pdf

5. Armed Forces Redundancies. Standard Note SN/0591 // House of Commons Library: L., 2014.

6. Biscop S. The UK and European Defence: Leading or Leaving? // International Affairs, 2012. – Vol.88. – P.1297–1313.

7. Chalmers H. Towards the UK's Nuclear Century // The RUSI Journal. – 2013. – №6.

8. Cottey A. Security in 21st Century Europe. – L.: Palgrave Macmillan, 2013. – 310 p.

9. Invitation to Join the Government of Britain [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.conservatives.com/~media/files/activist%20centre/press%20and%20policy/manifestos/manifesto2010>

10. Kirkup J. Navy Chief: Britain Cannot Keep up Its Role in Libya Air War Due to Cuts // The Telegraph. – 2011. – 20 June.

11. Military Operations in Libya. Standard Note SN/IA/5909 // House of Commons Library. – L., 2011.

12. Richards J. A Guide to National Security. Threats, Responses, and Strategies. – Oxford: Oxford University Press, 2012. – 182 p.

13. Securing Britain in an Age of Uncertainty: The Strategic Defence and Security Review [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: https://www.direct.gov.uk/prod_consum_dg/groups/dg_digitalassets/@dg/@en/documents/digitalasset/dg_191634.pdf

14. SIPRI Military Expenditure Database [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.sipri.org/research/armaments/milex/milex_database

15. Troop Numbers and Contributions [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.isaf.nato.int/troop-numbers-and-contrib>

Staloverova A. V., PhD in political science, Associate Professor of Social Sciences of National University of Water Management and Nature Resources Use (Ukraine, Rivne), ucucannasav@mail.ru

Features of modern British security strategy

The security policy of the British coalition government of D. Cameron (2010–2015) is summarized: it's been proved that political forces of Tory and Liberal Democrat should have compromised to carry out unanimous course in the scope of national security, and the problems of the security strategy on parliamentary elections in 2015 are analyzed, particularly the comparative analysis of the modern safety strategy of leading British parties is exercised.

Under conditions of the appearance of new challenges and threats, transformation of international safety system, the questions of safety policy often become the object of attention of the British community and experts. The absence of cross-party consensus on most terms of safety strategy of the United Kingdom during the election campaign in 2015 makes the discussion about perspectives of the British safety policy still more urgent.

Keywords: UK, Great Britain, Cameron government, security, NATO, EU, political party.

Сталовєрова А. В., кандидат исторических наук, доцент кафедры общественных дисциплин, Национальный университет водного хозяйства и природопользования (Украина, Ровно), ucucannasav@mail.ru

Особенности современной стратегии Великобритании в области безопасности

Подводятся итоги политики в области безопасности британского коалиционного правительства Д. Кемерона (2010–2015); доказано, что политическим силам консерваторов и либерал-демократов для проведения единого курса в сфере безопасности нужно было идти на компромиссы, а также анализируется проблематика в области безопасности на парламентских выборах 2015 г., в частности проводится сравнительный анализ современной политики в области безопасности партий Великобритании, сформировавших парламент. Предвыборная кампания 2015 г. стимулировала активные дискуссии по вопросам безопасности, а соответствующие разделы были включены в манифесты ведущих британских политических партий.

Ключевые слова: Великобритания, политика в области безопасности, ЕС, НАТО, политические партии, парламентские выборы.

* * *

УДК 323.1:316.485.6

Шуляк С. В., кандидат политических наук, доцент, доцент кафедры философии и социально-политических дисциплин, Университет таможенного дела и финансов (Украина, Днепрпетровск), shulc1976@mail.ru

СОСЕДНЕЕ ГОСУДАРСТВО КАК ИНТЕРВЕНТ: КЕНИЙСКОЕ И УГАНДИЙСКОЕ ВООРУЖЕННОЕ ВМЕШАТЕЛЬСТВО В СОМАЛИ

Анализируется специфический характер вмешательства Кении и Уганды в вооруженный конфликт в Сомали. В качестве теоретико-методологической основы исследования избрана доминирующая в теории международных отношений парадигма политического реализма, доказавшая свою эвристическую ценность и в исследовании внутренних конфликтов. Главным определяющим мотивом вовлечения Кении и Уганды в сомалийские дела была и остается проблема сдерживания, недопущения распространения сомалийских конфликтов за пределы страны. Уганда заметно расходитс с другими ключевыми игроками, Эфиопией и Кенией, в вопросе о будущем политическом устройстве Сомали. Она выступает за усиление центрального правительства в Могадишо за счет региональных автономных образований, в то время как ее партнеры, из соображений национальной безопасности, явно предпочитают регионализацию.

Ключевые слова: Кения, Уганда, Сомали, вооруженная интервенция, безопасность, АМИСОМ

(статья друкується мовою оригіналу)

В последние два десятилетия Сомали – типичное рухнувшее государство, раздираемое межклановыми противоречиями и гражданской войной, где противостоят слабое центральное правительство, автономные региональные образования, племенные и исламистские милиции. Страна стала объектом приложенных усилий самых различных акторов мировой

политики, как отдельных государств, так и международных организаций. Причем наибольшую заинтересованность и активность проявляют соседние государства, чья собственная безопасность и стабильность зависит от ситуации в Сомали.

Неспособность рухнувших государств защищать свой суверенитет и контролировать политическую ситуацию на собственной территории порождает опасный вакуум власти не только внутри этих государств, но и в регионе, что угрожает стабильности соседних государств. Это заставляет государства-соседей, так или иначе, втягиваться во внутренние конфликты на территории слабых или уже фактически рухнувших государств. Внутренние конфликты почти никогда не бывают герметически запечатанными. Они воздействуют и вовлекают, тем или иным образом, соседние государства. Причем они выступают не только их невинными жертвами, но и вносят свой вклад в дальнейшую дезинтеграцию раздираемых конфликтами государств и дестабилизацию региона [1, р. 590–591].

Изучению различных аспектов сомалийского конфликта посвящено огромное множество публикаций, количество которых постоянно растет, так как актуальность проблемы не ослабеваает. Тема иностранного вмешательства также не осталась без внимания. Можно указать на некоторые публикации по этой проблематике, а именно работы К. Сабалы [2], А. К. Алло [3], П. Дж. Кваранто [4], Дж. Стюарта [5], М. Ериксона [6], Дж. Фишера [7]. В данных работах указывается на весьма неоднозначные роль иностранных акторов в конфликте и последствия их действий, которые зачастую далеки от официально декларируемых целей, что ставит вопрос о реальных мотивах, которыми они руководствуются.

Данная статья логично продолжает тему иностранного вмешательства в сомалийский конфликт, затронутую в нашей предыдущей статье [8]. Ее целью является сравнительный анализ военного вмешательства Кении и Уганды в сомалийский конфликт, его мотивы, формы и результаты.

Учитывая специфику проблемного поля исследования, которое находится на стыке теории международных отношений и этнополитической конфликтологии, в качестве теоретико-методологической основы данного исследования избрана доминирующая в теории международных отношений парадигма политического реализма, доказавшая свою эвристическую ценность и в исследовании внутривнутриполитических, в том числе этнических конфликтов. Такой подход, в частности, предполагает рассмотрение действий участников конфликта с помощью концептов «национальный интерес», «баланс сил» «дилемма безопасности».

Сомалийский конфликт, в теоретическом плане, вполне может быть представлен как «новая война» в представлении М. Калдор. Этому типу насилия, с ее точки зрения, присуще размывание различий между войной, организованным преступлением и крупномасштабными нарушениями прав человека [9, с. 29]. «Новые войны», «несмотря на то, что большинство из них носят локальный характер, включают в себя несчетное число транснациональных связей, отчего трудно удержать различия между внутренним и внешним, между агрессивной (нападением из-за рубежа) и репрессивной (атака изнутри страны) или даже локальным и глобальным» [9, с. 29–30].